

รูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4

Knowledge Management Model of Phrapariyattidham School, General Education Department, Nakhon Sawan Province according to Iddhipada 4

พระมหาสุภักดิ์ จันทร์โอ¹ พระเทพปริยัติเมธี² และพระครูศรีสุธรรมนิวิฐ³

Phramaha Supak Chan-O, Phratheppariyattimethi and Phra Khru Sri Suthamniwit

Received: March 16, 2023

Revised: June 02, 2023

Accepted: June 11, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ 2) สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) การแจกแบบสอบถามกับประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นผู้บริหาร ครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 95 รูป/คน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (2) การสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และ (3) การประเมินผล 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและด้านความเป็นประโยชน์ จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ จำนวน 15 รูป ด้วยการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการจัดการความรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการกำหนดความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ 2)

¹ วัดหนองกระดุกเนื้อ; Watnongkraduknuea

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

รูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 5 รูปแบบ ดังนี้ ด้านการกำหนดความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่าภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน

คำสำคัญ: โรงเรียนพระปริยัติธรรม, หลักอิทธิบาท 4, การจัดการความรู้

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the conditions of knowledge management; 2) to create the knowledge management model based on Iddhipada 4 ; and 3) to evaluate the knowledge management model of Phrapariyatidham School, General Education Department, Nakhon Sawan Province according to Iddhipada 4. It was a mixed methods research. There were the following steps: (1) distributing questionnaires to the research population who were administrators and teachers at Phrapariyatidham School, General Education Department, Nakhon Sawan Province, 95 persons and in-depth interviews were used with 18 key informants by purposive sampling, (2) group discussion with 9 experts by purposive sampling using content analysis, and (3) evaluation of 4 aspects: correctness, appropriateness, feasibility for practice, and usefulness from 15 experts by purposive sampling. Statistics used in research were mean and standard deviation. The results of the research found that 1) knowledge management conditions, overall was at a high level. When considering each aspect, it was found that knowledge determination aspect had the highest average, followed by systematic knowledge management and the lowest average was creating and seeking knowledge; 2) knowledge management model of Phrapariyattidham School, General Education Department, Nakhon Sawan Province according to Iddhipada 4 consisted of 5 forms

as follows: knowledge determination aspect according to Iddhipada 4, creating and seeking knowledge aspect according to Iddhipada 4, systematic knowledge management aspect according to Iddhipada 4, knowledge codification and refinement aspect according to Iddhipada 4, and sharing and exchanging knowledge aspect according to Iddhipada 4; and 3) evaluation of the knowledge management model of Phrapariyattidham School, General Education Department, Nakhon Sawan Province according to Iddhipada 4 found that overall, all 5 areas had an average level of very good in every aspect.

Keywords: Phrapariyattidham School, Iddhipada 4, Knowledge Management

บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมหาเถรสมาคม (มส.) ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2514 และ พ.ศ. 2535 ซึ่งปัจจุบันใช้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ 2) เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนา จิตใจ และปัญญา มีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป และ 3) เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง ตามมาตรา 6 การศึกษาพระปริยัติธรรมมีสามแผนกดังต่อไปนี้ (1) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาบาลี (2) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาไทย และ (3) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลีสนามหลวงและแผนกธรรมสนามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการโรงเรียน และพระอาจารย์เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จากข้อมูลการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2564 (ข้อมูล ณ วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2564)

พบว่า มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำแนกรายเขตทั้ง 14 เขต มีจำนวนทั้งสิ้น 407 โรงเรียน 2,384 ห้องเรียน มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 21,064 รูป มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 11,335 รูป มีครูจำนวนทั้งสิ้น 4,388 รูป/คน และมีเจ้าหน้าที่ 779 รูป/คน (สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, 2565)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ประกอบด้วยโรงเรียนที่จำแนกตามรายอำเภอ รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 โรงเรียน ดังนี้ 1) อำเภอเมือง ประกอบด้วย 1.1) โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา วัดหนองปลิง ตำบลนครสวรรค์ออก 1.2) โรงเรียนคีรีวงศ์วิทยา วัดคีรีวงศ์ ตำบลปากน้ำโพ 1.3) โรงเรียนวัดท่าพระเจริญพรต วัดท่าพระเจริญพรต ตำบลบ้านมะเกลือ 1.4) โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม วัดโพธาราม ตำบลปากน้ำโพ และ 1.5) โรงเรียนวัดไทรเหนือวิทยา วัดไทรเหนือ ตำบลวัดไทร อำเภอตากถ้ำ ประกอบด้วย โรงเรียนวัดวาปีรัตนารามวิทยา วัดวาปีรัตนาราม ตำบลหนองโพ 2) อำเภอบรรพตพิสัย ประกอบด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวัดส้มเสี้ยว วัดส้มเสี้ยว ตำบลท่าจั่ว 3) อำเภอตากฟ้า ประกอบด้วย โรงเรียนศรีนภเชตวิทยา วัดตากฟ้า ตำบลตากฟ้า และ 4) อำเภอลาดยาว ประกอบด้วย โรงเรียนรัตนปัญญาวิชาลัย วัดหนองกระดุกเนื้อ ตำบลหนองนมวัว โดยมีจำนวนห้องเรียนทั้งสิ้น 55 ห้องเรียน มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,113 รูป มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 286 รูป มีครูจำนวนทั้งสิ้น 95 รูป/คน และมีเจ้าหน้าที่ 24 รูป/คน (สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, 2565)

การจัดการศึกษาของสงฆ์เป็นทางเลือกหนึ่งที่มีเยาวชนกลุ่มหนึ่งให้ความสนใจ และพ่อแม่ผู้ปกครองสนับสนุนให้เลืกทางเลือกนี้เพื่อให้บุตรหลานได้ศึกษาเล่าเรียนในวัด ซึ่งการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของคณะสงฆ์ เป็นสถานศึกษาที่ปลอดอบายมุขและยาเสพติด การจัดการศึกษาประเทศนี้มุ่งหวังจะจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาแต่ขาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยวัดจะเป็นผู้จัดหาที่อยู่อาหาร ผ้าไตรจีวรให้แก่ผู้เรียน ซึ่งส่วนมากผู้เรียนจะพักอยู่ประจำในวัด และในสภาพการณ์ที่ยังมีเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากที่ยังขาดโอกาสหรือด้วยโอกาสในการเข้ารับบริการทางการศึกษาข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีเจตจำนงถึงความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพื่อจะยกระดับความรู้ขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพพระภิกษุสามเณรซึ่งเป็นพลเมืองของชาติเหมือนกันกับบุคคลทั่วไป จึงมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายและแผนการจัด

การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ขึ้นไป และได้ระบุในการจัดการศึกษาของสงฆ์ว่า ให้รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้เยาวชนอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกันกับการที่รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติของรัฐ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ได้กำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

ปัจจุบันผู้ที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเด็กด้อยโอกาส ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อ-แม่หย่าร้าง เป็นชนเผ่า มีปัญหาการอ่านเขียนภาษาไทยไม่คล่อง นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกัน ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีเนื้อหาหลักด้านหลักสูตรมีความหลากหลายเกินไป ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยเกินไป สื่อเทคโนโลยีและสื่อสำหรับการเรียนการสอนไม่เพียงพอต่อผู้เรียน และครูผู้สอนมีทักษะในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในชั้นเรียนน้อย ซึ่งควรได้รับการแก้ปัญหาและพัฒนาปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน การยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้ได้ผลดีเช่นนี้กระทำได้ยากหากขาดความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างผู้บริหารครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนหรือโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งกระทำโดยลำพังโดยปราศจากการให้ความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนหรือบริหารจัดการความรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพ (พระครูถาวรรัตนานุกิจ, 2565) จึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือภายในกลุ่มโรงเรียนระดับพื้นที่ให้เกิดเป็นความร่วมมือกันเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนตอบสนองความต้องการทางการศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่ เพราะฉะนั้นการจัดการความรู้ที่มีคุณภาพ กล่าวคือการจัดการความรู้ที่ได้รับมาอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ แยกแยะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้ ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนและภายในกลุ่มโรงเรียนจะช่วยสร้างความสามัคคีแก่หมู่คณะ กระตุ้นให้เกิดการวางแผนลงมือปฏิบัติ และประเมินผลการปฏิบัติร่วมกันมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์และเพิ่มพูนคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เรียนให้เกิดขึ้นโดยอาศัยความรับผิดชอบร่วมกันของครูทั้งโรงเรียนและสถานศึกษาก็จะมีเครือข่ายร่วมปฏิบัติภายในท้องถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อผลลัพธ์แห่งการสร้างแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามกับประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นผู้บริหาร ครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 95 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 18 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์สภาพการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย ด้านพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา 2) เป็นผู้นำองค์กรทางการศึกษา 3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา และ 4) เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 จำนวน 15 รูป ด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและด้านความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการกำหนดความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ อยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในประเด็น

ขณะที่ความคิดเห็นของผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า

1. การบ่งชี้ความรู้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายอย่างชัดเจน มีการประชุมจัดทำโดยมีผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงประกาศใช้

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ โรงเรียนพระปริยัติธรรม มีการสร้างและการแสวงหาความรู้ เป็นทักษะที่จะต้องอาศัยการเรียนรู้และวิธีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ช่วยทำให้เกิดแนวความคิดความเข้าใจที่ถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น เกิดทักษะในการค้นคว้า สิ่งที่ต้องการและสนใจใคร่รู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จะทำให้ทราบข้อเท็จจริงและสามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้มาว่าควรเชื่อถือหรือไม่ โดยมีการพัฒนาตนเองให้ทันโลกทันยุคสมัยอยู่ตลอดเวลา

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 1) มีการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน 2) มีการปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ 3) มีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน และ 4) มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีครูเป็นผู้กลั่นกรองความรู้ที่เหมาะสมผ่านกระบวนการเรียนการสอน ถ่ายทอดให้กับผู้เรียนและแนะนำการประมวลความรู้และกลั่นกรองความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมแก่ผู้เรียนในการศึกษาหาความรู้จากสื่อสังคมออนไลน์

5. การเข้าถึงความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้ นั้นเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เพจเฟซบุ๊กของแต่ละโรงเรียน LINE กลุ่มผู้ปกครอง หรือระบบห้องสมุดออนไลน์ เป็นต้น

2. รูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย

รูปแบบที่ 1 ด้านการกำหนดความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดหลักสูตร สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและพันธกิจ ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียน ให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารอย่างเหมาะสม

รูปแบบที่ 2 ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ทั้งภายในภายนอกโรงเรียน สนับสนุนและจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และค้นหาความรู้ มีการสร้างแรงบันดาลใจ ขวัญและกำลังใจในการสร้างและแสวงหาความรู้

รูปแบบที่ 3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนมีการกำหนดความรู้ที่สร้างขึ้นหรือที่ได้มาทำการจัดเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อเป็นพื้นฐานของการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน

รูปแบบที่ 4 ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ของครูและนักเรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพสามารถประมวลองค์ความรู้มาใช้ประโยชน์ได้ มีการวัดผลและประเมินผล มีการทบทวนนโยบายที่เพื่อนำมารักษาจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการปฏิบัติงานในโรงเรียน

รูปแบบที่ 5 ด้านการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนและจัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นคลังความรู้สำหรับบุคลากรและผู้สนใจ มีการสนับสนุนการจัดโครงการ PLC เพื่อแบ่งปันความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้

แก่ครูผู้สอน การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรและบุคคลภายนอกโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ

3. การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

รูปแบบที่ 1 ด้านการกำหนดความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความถูกต้อง รองลงมา คือ ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเป็นประโยชน์

รูปแบบที่ 2 ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านความถูกต้อง และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ

รูปแบบที่ 3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ รองลงมา คือ ความเหมาะสม และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ

รูปแบบที่ 4 ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ รองลงมา คือ ความถูกต้อง และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเหมาะสม

รูปแบบที่ 5 ด้านการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ รองลงมา คือ ความเหมาะสม และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. สภาพการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการกำหนดความรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ทั้งนี้เพราะการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีการนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาแต่ยังไม่เป็นระบบที่ถูกต้องชัดเจนเท่าที่ควร เมื่อพิจารณาด้านการกำหนดความรู้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดจะพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จะยึดตามหลักสูตรฯและนโยบายของหน่วยงาน

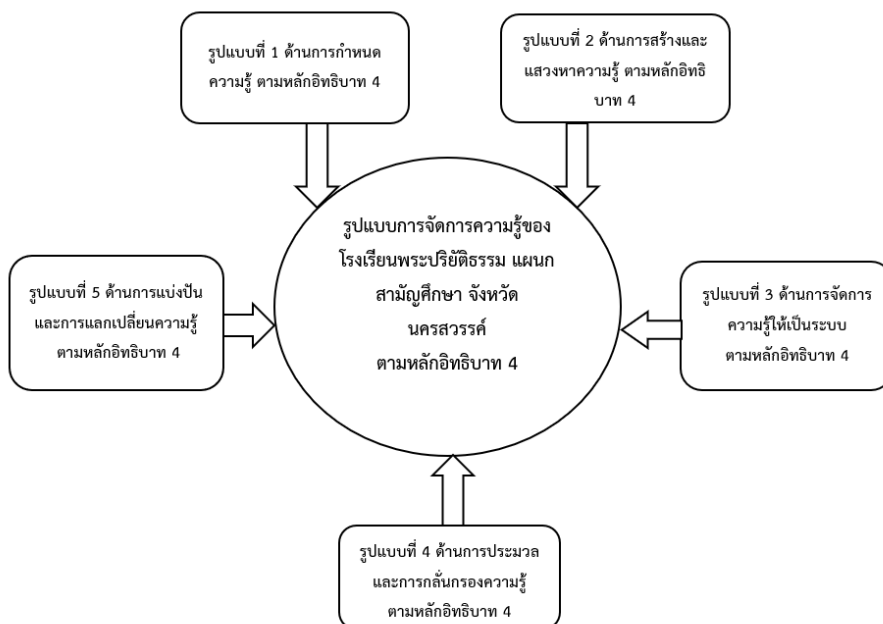
ต้นสังกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระพิทักษ์ บุญปัน (2560) พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รองลงไป คือ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ขณะที่การบ่งชี้ความรู้ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายอย่างชัดเจนมีการสร้างและการแสวงหาความรู้ ช่วยทำให้เกิดแนวความคิดความเข้าใจที่ถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 1) กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน 2) ปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ 3) ปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันและ 4) ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน การประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยมีครูเป็นผู้กลั่นกรองความรู้ที่เหมาะสมผ่านกระบวนการเรียนการสอนและการเข้าถึงความรู้ ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของแนวคิด Takeuchi, H. & Ikujiro, N. (2004) อ้างถึงในวิจารณ์ พานิช (2547) ว่าการแสวงหาและการสร้างความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีส่วนช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้รวดเร็วและการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความชำนาญ มาเป็นที่ปรึกษาเป็นการสร้างความรู้ใหม่ให้กับตนเองและหน่วยงานทางการศึกษา

2. รูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 5 รูปแบบ ดังนี้ รูปแบบที่ 1 ด้านการกำหนดความรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 รูปแบบที่ 2 ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 รูปแบบที่ 3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักอิทธิบาท 4 รูปแบบที่ 4 ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 และรูปแบบที่ 5 ด้านการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนความรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้งนี้เพราะหลักการจัดการความรู้ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ด้านการกำหนดความรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้และด้านการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนความรู้ เมื่อสร้างรูปแบบที่สมบูรณ์โดยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม หลักอิทธิบาท 4 แล้วจึงได้รูปแบบการจัดการความรู้ที่ดีที่สุดและสมบูรณ์ 5 รูปแบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวินัยธรสุริยา รวิวิโส (สุขสวัสดิ์) (2555) พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 8 ขั้นตอนย่อย และ 32 กิจกรรม ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน มี 2 ขั้นตอนย่อย 9 กิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน มี 3 ขั้นตอนย่อย 11 กิจกรรม และขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน มี 3 ขั้นตอนย่อย 12 กิจกรรม

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะรูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4 มีรูปแบบที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีองค์ประกอบที่สมบูรณ์สามารถนำไปใช้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้จริง เป็นที่ยอมรับส่งผลให้การประเมินรูปแบบ มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (สิริเชษฐ์พงษ์) (2563) พบว่า การประเมินและรับรองรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า ผลการประเมินรูปแบบในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินและรับรองที่ผู้วิจัยกำหนด คือ ต้องมีค่า มากกว่า 3.51 จึงสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

บทสรุปเชิงวิเคราะห์ของโมเดล

รูปแบบที่ 1 ด้านการกำหนดความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดหลักสูตร สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและพันธกิจ ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารอย่างเหมาะสม

รูปแบบที่ 2 ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหา ความรู้จากครู อาจารย์ ผู้บริหารของโรงเรียนและจากแหล่งความรู้ทั้งภายในภายนอกโรงเรียน สนับสนุนและจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และค้นหาความรู้ มีการสร้างแรงบันดาลใจ ขวัญ และกำลังใจในด้านการสร้างและแสวงหาความรู้

รูปแบบที่ 3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนมีการกำหนดความรู้ที่สร้างขึ้นหรือที่ได้มาทำการจัดเก็บด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อเป็นพื้นฐานของการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน

รูปแบบที่ 4 ด้านการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ของครูและนักเรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพสามารถประมวลองค์ความรู้มาใช้ประโยชน์ได้ มีการวัดผลและประเมินผล มีการทบทวนนโยบายที่เพื่อนำมาพิจารณาจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนในการปฏิบัติงานในโรงเรียน

รูปแบบที่ 5 ด้านการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนความรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนและจัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นคลังความรู้สำหรับบุคลากรและผู้สนใจ มีการสนับสนุนการจัดโครงการ PLC เพื่อแบ่งปันความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้แก่ครูผู้สอน การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรและบุคคลภายนอกโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ควรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาส่งเสริม การจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม อย่างเป็นรูปธรรม

2. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ที่จะส่งเสริม พัฒนา ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูในการจัดการความรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

2. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ควรมีบูรณาการหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรมกับการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- พระครูถาวรรัตนานุกิจ. (2565). เสวนาออนไลน์ เรื่อง โลกเปลี่ยน คนปรับ ขยับการเรียนรู้ ในโรงเรียน (ชนบท) ในบริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. เข้าถึงได้จาก <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/nac/2021/slide/y6-lec01.pdf>
- พระครูวินัยธร สุริยา รวิวิโส (สุขสวัสดิ์). (2555). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8. วารสารสหวิทยาการวิจัย : ฉบับบัณฑิตศึกษา, 1(1), 114.
- พระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (สิริเชษฐ์พงษ์). (2563). รูปแบบการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. (ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพิทักษ์ บุญปัน. (2560). รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในเขตจังหวัดหนองคาย. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 3(2), 12.
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 136 ตอนที่ 50 ก, หน้า 1-11.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก, หน้า 1-65.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพ.

สำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. (2565). ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564 ภาคเรียนที่ 2 สรุปรายเขต. เข้าถึงได้จาก
[https:// deb.onab.go.th/cms/s85/u25/samun/จำนวนนักเรียน_10_พ_ย.%
2064.pdf](https://deb.onab.go.th/cms/s85/u25/samun/จำนวนนักเรียน_10_พ_ย.%2064.pdf)